

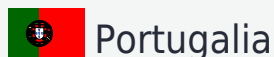
[Strona Główna](#) > ... > [Sprawy Rodzinne I Dziedziczenie](#) > [Rozwód I Separacja Sądowa](#) > Portugal

Rozwód i separacja sądowa

Autor treści:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Po spełnieniu jakich warunków można uzyskać rozwód?

W Portugalii rozwód można uzyskać za porozumieniem stron lub – w przypadku braku zgody jednego z małżonków – w trybie postępowania spornego (art. 1773 ust. 1 kodeksu cywilnego – Código Civil).

Pierwszy sposób zakłada porozumienie obojga małżonków co do rozwiązania małżeństwa oraz, zazwyczaj, co do wypłaty świadczeń alimentacyjnych na rzecz małżonka znajdującego się w niedostatku, sprawowania władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi oraz rozporządzania wspólnym domem i opieki nad wszelkimi zwierzętami domowymi (art. 1775 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Orzeczenie rozwodu przez sąd w trybie postępowania spornego odbywa się po wniesieniu przez jedno z małżonków pozwu przeciwko współmałżonkowi, w oparciu o potwierdzone prawnie lub w inny sposób okoliczności faktyczne, które niezależnie od winy małżonków świadczą o trwałym i zupełnym rozkładzie pożycia (art. 1773 ust. 3 i art. 1781 kodeksu cywilnego).

2 Jakie są podstawy orzeczenia rozwodu?

W przypadku rozwodu za porozumieniem stron małżonkowie nie muszą uzasadniać składanego wniosku.

Podstawy uzyskania rozwodu w trybie postępowania spornego (art. 1781 kodeksu cywilnego):

1. separacja faktyczna trwająca pełny rok. Uznaje się, że separacja faktyczna nastąpiła, jeżeli małżonkowie zaprzestali wspólnego pożycia, a jedno z małżonków lub oboje małżonkowie nie wyrażają chęci wznowienia wspólnego pożycia (art. 1782 kodeksu cywilnego);
2. zmiana stanu władz umysłowych drugiego małżonka trwająca ponad rok, która – z uwagi na stopień zaawansowania – uniemożliwia małżonkom wspólne pożycie;
3. nieobecność drugiego małżonka przez co najmniej rok, bez jakiegokolwiek kontaktu z jego strony;
4. wszelkie inne okoliczności, które, niezależnie od winy przypisywanej małżonkom, dowodzą, że doszło do trwałego i zupełnego rozkładu pożycia.

3 Jakie są skutki rozwodu w odniesieniu do:

3.1 osobistych relacji pomiędzy małżonkami (np. nazwisko)?

Rozwód rozwiązuje małżeństwo i wywiera takie same skutki prawne jak rozwiązanie małżeństwa wskutek śmierci, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w obowiązujących przepisach (art. 1788 kodeksu cywilnego).

Rozwód wywiera skutki prawne w odniesieniu do stosunków majątkowych między małżonkami od chwili uprawomocnienia się orzeczenia o rozwodzie, przy czym skutki te obowiązują z mocą wsteczną od dnia wytoczenia powództwa rozwodowego (art. 1789 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Jeżeli w trakcie postępowania sąd potwierdzi, że małżonkowie pozostają w separacji faktycznej, każde z nich

może wystąpić o zarządzenie, aby skutki rozvodu obowiązywały z mocą wsteczną od daty rozpoczęcia separacji, zgodnie z treścią orzeczenia (art. 1789 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Pomimo rozvodu małżonek, który przyjął nazwisko drugiego małżonka, może je zachować, pod warunkiem że drugi małżonek wyrazi na to zgodę lub zezwoli na to sąd, mając na uwadze przedstawione powody. Zgoda byłego małżonka może zostać udzielona w dokumencie poświadczonym notarialnie, w dokumencie sporządzonym przed sądem (zaprotokołowane oświadczenie woli złożone w trakcie postępowania) lub w oświadczeniu złożonym przed urzędnikiem stanu cywilnego. Wniosek do sądu o zezwolenie na posługiwanie się nazwiskiem byłego małżonka można złożyć w trakcie postępowania rozwodowego lub w odrębnym postępowaniu, nawet po orzeczeniu o rozwodzie (art. 1677-B kodeksu cywilnego).

3.2 podziału majątku małżonków?

Przy podziale majątku w następstwie rozvodu żadne z małżonków nie może otrzymać większego udziału niż udział, który otrzymałoby, gdyby stosunki majątkowe małżonków podlegały ustrojowi wspólności majątku dorobkowego (*regime da comunhão de adquiridos* – art. 1790 kodeksu cywilnego).

Każde z małżonków traci wszelkie korzyści uzyskane lub należne od drugiego z małżonków lub osoby trzeciej z racji małżeństwa lub z tytułu pozostawania w związku małżeńskim, niezależnie od tego, czy obiecano je przed zawarciem czy po zawarciu związku małżeńskiego. Osoba dokonująca darowizny może zdecydować o jej przekazaniu dzieciom urodzonym w małżeństwie (art. 1791 kodeksu cywilnego).

Rozwód wywiera skutki prawne w odniesieniu do stosunków majątkowych między małżonkami od chwili uprawomocnienia się orzeczenia o rozwodzie, przy czym skutki te obowiązują z mocą wsteczną od dnia wytoczenia powództwa rozwodowego (art. 1789 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Jeżeli w trakcie postępowania sąd potwierdzi, że małżonkowie pozostają w separacji faktycznej, każde z nich może wystąpić o zarządzenie, aby skutki rozvodu obowiązywały z mocą wsteczną od daty rozpoczęcia separacji, zgodnie z treścią orzeczenia (art. 1789 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Sąd może zarządzić o wynajęciu wspólnego domu małżonków dowolnemu z małżonków na jego wniosek, niezależnie od tego, czy dom ten stanowi wspólną własność małżonków czy wyłączną własność jednego z małżonków, biorąc pod uwagę w szczególności potrzeby każdego z małżonków i interesy dzieci urodzonych w małżeństwie. Kwestie związane z wynajmem są uregulowane w przepisach w zakresie wynajmu lokali mieszkalnych, niemniej sąd może ustalić warunki umowy najmu po wysłuchaniu małżonków i rozwiązać umowę najmu na wniosek właściciela lokalu, w przypadku gdy uzna to za zasadne w świetle zaistniałych okoliczności. Ustalenia poczynione czy to wskutek zatwierdzenia porozumienia zawartego między małżonkami, czy na mocy orzeczenia sądu, mogą zostać zmienione zgodnie z ogólnymi warunkami postępowania nieprocesowego (art. 1793 kodeksu cywilnego).

3.3 małoletnich dzieci małżonków?

W przypadku rozvodu, separacji sądowej, stwierdzenia nieważności małżeństwa lub unieważnienia małżeństwa ustalenia dotyczące dzieci, świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci oraz sposobu wypłaty takich świadczeń zawiera się w umowie między rodzicami, która podlega zatwierdzeniu przez sąd (lub przez urzędnika stanu cywilnego (*conservador do registo civil*) w trakcie postępowania w przedmiocie separacji lub rozvodu za porozumieniem stron (art. 1905 ust. 1 i art. 1776-A kodeksu cywilnego).

Kwestie związane z postępowaniem w celu ustalenia władzy rodzicielskiej przed urzędem stanu cywilnego (*conservatória do registo civil*) regulują przepisy art. 274-A, 274-B i 274-C portugalskiego kodeksu rejestru stanu cywilnego (Código do Registo Civil).

W przypadku braku takiej umowy sąd wydaje orzeczenie, mając na względzie dobro małoletniego, uwzględniając potrzebę utrzymania bliskich kontaktów z obojgiem rodziców, zachęcając rodziców do zawierania porozumień i zatwierdzając takie porozumienia lub podejmując decyzje zapewniające obojgu rodzicom możliwość utrzymywania częstych kontaktów z małoletnim i wspólnego sprawowania władzy rodzicielskiej. Prawo do opieki nad małoletnim może zostać przyznane jednemu z rodziców, osobie trzeciej lub placówce wychowawczej lub opiekuńczej (art. 1906 ust. 8 kodeksu cywilnego).

Szczegółowe informacje można znaleźć w części poświęconej [Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem](#).

3.4 obowiązku alimentacyjnego względem współmałżonka?

Po rozwodzie każde z małżonków musi samodzielnie ponosić swoje koszty utrzymania. Każde z małżonków ma prawo do otrzymania świadczeń alimentacyjnych, niezależnie od rodzaju rozwodu. Z oczywistych względów słuszności sąd może odmówić małżonkowi prawa do świadczeń alimentacyjnych (art. 2016 ust. 1, 2 i 3 kodeksu cywilnego).

Przy ustalaniu kwoty świadczeń alimentacyjnych sąd bierze pod uwagę czas trwania małżeństwa, wkład w finanse rodziny, wiek i stan zdrowia małżonków, ich kwalifikacje zawodowe i możliwości zatrudnienia, czas, który będą musieli potencjalnie poświęcić na wychowanie wspólnych dzieci, ich zarobki i dochody, fakt zawarcia nowego związku małżeńskiego lub fakt wstąpienia w nowy związek nieformalny oraz, ogólnie rzecz biorąc, wszelkie okoliczności wywierające wpływ na potrzeby małżonka otrzymującego świadczenia alimentacyjne oraz zdolność finansową osoby, na której spoczywa obowiązek alimentacyjny (art. 2016-A ust. 1 kodeksu cywilnego).

Sąd przyznaje pierwszeństwo wszelkim obowiązkom alimentacyjnym dotyczącym dziecka małżonka będącego dłużnikiem alimentacyjnym w stosunku do obowiązków alimentacyjnych wobec drugiego z małżonków wynikających z rozwodu (art. 2016-A ust. 2 kodeksu cywilnego).

Małżonek będący wierzycielem alimentacyjnym nie ma prawa żądać świadczeń pozwalających mu na utrzymanie standardu życia na takim poziomie jak w czasie trwania małżeństwa (art. 2016-A ust. 3 kodeksu cywilnego).

Szczegółowe informacje można znaleźć w części poświęconej [świadczeniom alimentacyjnym](#).

4 Co w praktyce oznacza termin prawny „separacja sądowa”?

Separacja sądowa nie rozwiązuje małżeństwa, ale znosi obowiązek wspólnego zamieszkiwania małżonków i wzajemnej pomocy, bez uszczerbku dla prawa do alimentów. Jeżeli chodzi o majątek, separacja wywiera takie same skutki jak rozwiązanie małżeństwa (art. 1795-A kodeksu cywilnego).

Separacja sądowa kończy się w chwili pojednania się małżonków lub rozwiązania małżeństwa (art. 1795-B kodeksu cywilnego).

5 Jakie są warunki orzeczenia separacji sądowej?

Warunki orzeczenia separacji sądowej, zarówno w postępowaniu spornym, jak i za porozumieniem stron, są odpowiednio takie same jak warunki orzeczenia rozwodu (art. 1794 kodeksu cywilnego).

6 Jakie są skutki prawne separacji sądowej?

Jak wskazano w odpowiedzi na pytanie nr 4, separacja sądowa znosi obowiązek wspólnego zamieszkiwania małżonków i wzajemnej pomocy, bez uszczerbku dla prawa do alimentów. Jeżeli chodzi o majątek, separacja sądowa wywiera takie same skutki jak rozwiązanie małżeństwa (art. 1795-A kodeksu cywilnego).

Przepisy dotyczące rozwodu stosuje się odpowiednio do separacji sądowej (art. 1794 kodeksu cywilnego).

Separacja sądowa może zostać przekształcona w rozwód, choć orzeczenie separacji sądowej nie jest warunkiem wstępnym uzyskania rozwodu ani etapem postępowania rozwodowego. Jeżeli małżonkowie nie pojednali się w terminie roku od dnia, w którym orzeczenie o separacji sądowej (zarówno w postępowaniu spornym, jak i za porozumieniem stron) stało się prawomocne, każde z małżonków może zwrócić się o przekształcenie separacji w rozwód. Jeżeli z wnioskiem o przekształcenie separacji w rozwód wystąpią oboje małżonkowie, wspomniany powyżej termin nie musi zostać dotrzymany i sąd wydaje wyrok bezzwłocznie (art. 1795-D ust. 1 i 2 kodeksu cywilnego).

Jeżeli z wnioskiem o przekształcenie separacji w rozwód wystąpiło jedno z małżonków, drugie z małżonków zostanie poinformowane, osobiście lub – w stosownych przypadkach – za pośrednictwem swojego pełnomocnika,

o możliwości wniesienia w terminie 15 dni sprzeciwu, którego podstawą może być wyłącznie pojednanie się małżonków (art. 993 ust. 3 i 4 kodeksu postępowania cywilnego – Código de Processo Civil). Po przedstawieniu dowodów sędzia wydaje postanowienie w sprawie sprzeciwu w ciągu 15 dni (art. 986 ust. 3 kodeksu postępowania cywilnego).

Wniosek o przekształcenie separacji sądowej w rozwód można również złożyć w dowolnym urzędzie stanu cywilnego (art. 5 ust. 1 lit. e) i art. 6 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego). Wniosek, uzasadniony pod względem faktycznym i prawnym, należy złożyć w urzędzie stanu cywilnego, wskazując w nim odpowiednie dowody i załączając dowody z dokumentów (art. 7 ust. 1 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego).

Stronę przeciwną poucza się o możliwości wniesienia sprzeciwu i przedstawienia dowodów oraz dowodów z dokumentów w terminie 15 dni (art. 7 ust. 2 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego).

W przypadku niewniesienia sprzeciwu i uznania okoliczności faktycznych przedstawionych przez wnioskodawcę za przyjęte urzędnik stanu cywilnego, po upewnieniu się, że spełniono stosowne wymogi prawne, uwzględnia wniosek (art. 7 ust. 3 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego).

Jeżeli strona przeciwna wniesie sprzeciw, urzędnik stanu cywilnego wyznacza termin spotkania pojednawczego, które musi się odbyć w ciągu 15 dni, i może nakazać podjęcie czynności prawnych oraz przedstawienie dowodów niezbędnych do potwierdzenia spełnienia wymogów prawnych (art. 7 ust. 4 i 5 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego).

Jeżeli strona przeciwna wniosła sprzeciw, a osiągnięcie porozumienia okaże się niemożliwe, strony informuje się o możliwości wniesienia roszczeń i zwrócenia się o przedstawienie nowych dowodów w terminie 8 dni. Sprawę przekazuje się następnie sądowi pierwszej instancji właściwemu dla miejsca, w którym znajduje się dany urząd stanu cywilnego (art. 8 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego).

Po przekazaniu sprawy do sądu sędzia zarządza przeprowadzenie dowodów i wyznacza termin rozprawy (art. 9 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego).

7 Co w praktyce oznacza termin „unieważnienie małżeństwa”?

„Unieważnienie małżeństwa” oznacza zniesienie skutków prawnych małżeństwa z uwagi na wystąpienie poważnej wady wywierającej wpływ na małżeństwo.

8 Jakie są warunki orzeczenia unieważnienia małżeństwa?

Unieważnić można małżeństwo zawarte w następujących okolicznościach (art. 1631 kodeksu cywilnego):

1. jeżeli stwierdzono wystąpienie przeszkody do zawarcia małżeństwa (bezwzględnej lub względnej);
2. w przypadku braku oświadczenia woli lub wadliwego oświadczenia woli z powodu wystąpienia błędu lub przymusu po stronie jednego z małżonków lub obojga małżonków;
3. w przypadku zawarcia małżeństwa bez świadków, jeżeli obecność świadków jest wymagana z mocy prawa.

Bezwzględne przeszkody do zawarcia małżeństwa (art. 1601 kodeksu cywilnego):

1. wiek poniżej szesnastego roku życia;
2. zdiagnozowana demencja, nawet jeżeli u danej osoby występują okresy świadomości, oraz ubezwłasnowolnienie częściowe lub całkowite z powodu choroby psychicznej;
3. pozostawanie w nierozwiązanym związku małżeńskim, kościelnym lub cywilnym, nawet jeżeli nie został on wpisany do rejestru stanu cywilnego.

Względne przeszkody do zawarcia małżeństwa (art. 1602 kodeksu cywilnego):

1. pokrewieństwo w linii prostej;
2. wcześniejsze pozostawanie w relacji, w ramach której jedna osoba wykonywała władzę rodzicielską wobec drugiej;
3. pokrewieństwo drugiego stopnia w linii bocznej;
4. powinowactwo w linii prostej;
5. wcześniejsze skazanie jednego z małżonków za sprawstwo lub współsprawstwo w próbie zabójstwa małżonka drugiej strony, nawet jeżeli taka próba zakończyła się niepowodzeniem.

Małżeństwo może zostać unieważnione z uwagi na wadę oświadczenia woli (art. 1635 kodeksu cywilnego):

1. jeżeli w chwili zawarcia związku małżeńskiego jedna ze stron nie miała świadomości podejmowanych przez siebie czynności z uwagi na chwilowy stan zaburzenia świadomości lub z innych względów;
2. jeżeli jedna ze stron została wprowadzona w błąd co do tożsamości drugiej strony;
3. jeżeli oświadczenie woli zostało złożone pod przymusem fizycznym;
4. jeżeli oświadczenie woli zostało złożone dla pozorów.

Oświadczenie woli złożone pod wpływem błędu stanowi podstawę unieważnienia małżeństwa wyłącznie wówczas, gdy dotyczy podstawowych cech osobistych jednego z małżonków i jest usprawiedliwione oraz jeżeli dowiedziono, że w przypadku braku wprowadzenia w błąd małżeństwo najprawdopodobniej nie zostałoby zawarte (art. 1636 kodeksu cywilnego).

Małżeństwo zawarte pod przymusem moralnym może zostać unieważnione, jeżeli jedna ze stron jest zastraszana w poważny i niezgodny z prawem sposób, a jej obawa przed zastosowaną wobec niej groźbą jest uzasadniona (art. 1638 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Jeżeli ktokolwiek, w umyślny i niezgodny z prawem sposób, wymusza na drugiej osobie oświadczenie woli w zamian za obietnicę ochrony jej przed możliwą do przewidzenia krzywdą lub krzywdą spowodowaną przez osoby trzecie, takie działanie uznaje się za równoważne groźbie bezprawnej (art. 1638 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Oświadczenie woli złożone w chwili zawarcia małżeństwa stwarza domniemanie, że nupturienti nie tylko chcą zawrzeć związek małżeński, ale także że ich oświadczenie woli nie zostało złożone pod wpływem błędu ani pod przymusem (art. 1634 kodeksu cywilnego).

9 Jakie są skutki prawne unieważnienia małżeństwa?

Unieważnienie małżeństwa cywilnego zawartego w dobrej wierze przez oboje małżonków staje się skuteczne względem małżonków i osób trzecich w chwili uprawomocnienia się orzeczenia (art. 1647 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Jeżeli tylko jedno z małżonków zawarło związek małżeński w dobrej wierze, wówczas tylko ten małżonek może dochodzić korzyści płynących ze stanu małżeńskiego i sprzeciwiać się ich przyznaniu osobom trzecim, pod warunkiem że stanowi to wyłącznie odzwierciedlenie relacji między małżonkami (art. 1647 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Uznaje się, że małżonek, który zawarł związek małżeński w stanie uzasadnionej nieświadomości wady skutkującej nieważnością małżeństwa lub mogącej doprowadzić do jego unieważnienia lub którego oświadczenie woli zostało złożone pod przymusem fizycznym lub moralnym, zawarł taki związek małżeński w dobrej wierze (art. 1648 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Ustalenie, czy dana osoba działała w dobrej wierze, należy do wyłącznych kompetencji sądów krajowych. Domniemywa się, że małżonkowie działają w dobrej wierze (art. 1648 ust. 2 i 3 kodeksu cywilnego).

Po uznaniu małżeństwa za nieważne lub po jego unieważnieniu małżonek, który działał w dobrej wierze, zachowuje prawo do otrzymywania świadczeń alimentacyjnych po uprawomocnieniu się orzeczenia lub jego wpisaniu do rejestru (art. 2017 kodeksu cywilnego).

10 Czy istnieją jakieś alternatywne sposoby, poza drogą sądową, rozwiązywania problemów związanych z rozwodem?

Przed wszczęciem postępowania rozwodowego urząd stanu cywilnego lub sąd informuje małżonków o istnieniu i celach usług mediacji rodzinnej (art. 1774 kodeksu cywilnego i art. 14 ust. 3 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego).

Mediacja rodzinna stanowi pozasądową metodę rozstrzygania sporów między członkami rodziny, w ramach której strony biorące w niej osobisty i bezpośredni udział starają się dojść do porozumienia przy wsparciu mediatora.

Skorzystanie z tej alternatywnej metody rozstrzygania sporów może umożliwić rozwiązanie konfliktów dotyczących uregulowania władzy rodzicielskiej, zmiany ustaleń w tym zakresie i niewywiązania się z obowiązku wykonywania władzy rodzicielskiej, rozwodu i separacji sądowej, przekształcenia separacji sądowej w rozwód, pojednania małżonków pozostających w separacji, zasądzenia i zmiany wysokości tymczasowych lub stałych świadczeń alimentacyjnych, przyznania prawa do domu rodzinnego, odmowy prawa do korzystania z nazwiska drugiego z małżonków lub zezwolenia na korzystanie z nazwiska drugiego z małżonków (art. 4 ministerialnego rozporządzenia wykonawczego (*despacho normativo*) nr 13/2018 z dnia 9 listopada 2018 r. regulującego funkcjonowanie systemu mediacji rodzinnej (SMF) ustanowionego na mocy rozporządzenia wykonawczego nr 18778/2007 z dnia 22 sierpnia 2007 r. i zatwierdzającego rozporządzenie w sprawie procedur powoływania mediatorów świadczących usługi mediacji w ramach systemu mediacji rodzinnej).

Mediatorzy rodzinni to specjaliści posiadający licencję Ministerstwa Sprawiedliwości (Ministério da Justiça), którzy są odpowiedzialni za prowadzenie spotkań z udziałem stron dążących do osiągnięcia porozumienia w niezależny i bezstronny sposób (art. 7 ministerialnego rozporządzenia wykonawczego nr 13/2018 z dnia 9 listopada 2018 r. regulującego funkcjonowanie systemu mediacji rodzinnej (SMF) ustanowionego na mocy rozporządzenia wykonawczego nr 18788/2007 z dnia 22 sierpnia 2007 r. i zatwierdzającego rozporządzenie w sprawie procedur powoływania mediatorów świadczących usługi mediacji w ramach systemu mediacji rodzinnej).

O rozwód za porozumieniem stron można wystąpić do urzędu stanu cywilnego, z wyjątkiem sytuacji, w której porozumienie zawarto w toku spornego postępowania rozwodowego (art. 1779 kodeksu cywilnego), oraz pod warunkiem że do wniosku o wydanie postanowienia o rozwodzie za porozumieniem stron załączono szczegółowy wykaz składników wspólnego majątku małżonków, umowę w sprawie rozporządzania wspólnym domem, umowę w sprawie wypłaty świadczeń alimentacyjnych na rzecz małżonka znajdującego się w niedostatku oraz zaświadczenie o wydaniu wyroku sądu regulującego kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej lub umowę w sprawie wykonywania władzy rodzicielskiej wobec małoletnich dzieci, jeżeli kwestia ta nie była przedmiotem orzeczenia sądu (art. 272 ust. 1 portugalskiego kodeksu rejestru stanu cywilnego).

11 Gdzie należy złożyć pozew/wniosek o rozwód/separację sądową/unieważnienie małżeństwa? Jakich formalności należy dopełnić i jakie dokumenty należy załączyć do pozwu/wniosku?

Separacja i rozwód za porozumieniem stron

O separację i rozwód za porozumieniem stron występują oboje małżonkowie do urzędu stanu cywilnego za obopólną zgodą. Do wniosku należy załączyć następujące dokumenty (art. 272 ust. 1 portugalskiego kodeksu rejestru stanu cywilnego):

1. szczegółowy wykaz składników wspólnego majątku małżonków ze wskazaniem ich wartości lub, jeżeli małżonkowie podejmą decyzję o podziale tego majątku, umowę dotyczącą podziału majątku lub wniosek o sporządzenie takiej umowy;
2. zaświadczenie o wydaniu wyroku sądu regulującego kwestie związane ze sprawowaniem władzy rodzicielskiej lub umowę w sprawie sprawowania władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi, jeżeli kwestia ta nie była przedmiotem orzeczenia sądu;
3. umowę w sprawie wypłaty świadczeń alimentacyjnych na rzecz małżonka znajdującego się w niedostatku;
4. umowę w sprawie rozporządzania wspólnym domem;
5. w stosownych przypadkach zaświadczenie potwierdzające zawarcie umowy przedmałżeńskiej.

O ile w przedłożonych dokumentach nie postanowiono inaczej, przyjmuje się, że umowy mają zastosowanie zarówno do okresu objętego postępowaniem, jak i do późniejszego okresu (art. 272 ust. 4 kodeksu cywilnego).

Postępowanie w sprawie separacji sądowej lub rozwodu za porozumieniem stron wszczyna się poprzez złożenie wniosku podpisanego przez małżonków lub ich pełnomocników w dowolnym urzędzie stanu cywilnego (*conservatória do registo civil*). Wniosek należy złożyć razem ze wspomnianymi powyżej dokumentami oraz zaświadczeniem zawierającym odpis zupełny aktu małżeństwa (art. 14 ust. 1 i 2 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego).

Po otrzymaniu wniosku urzędnik stanu cywilnego zaprasza małżonków na spotkanie, w trakcie którego sprawdza, czy spełniono stosowne wymogi prawne (art. 1776 ust. 1 kodeksu cywilnego). Podczas spotkania małżonków informuje się o możliwości skorzystania z usług mediacji rodzinnej; jeżeli małżonkowie w dalszym ciągu zamierzają uzyskać rozwód, urzędnik analizuje treść umów i prosi małżonków o wprowadzenie zmian, jeżeli nie zapewniają one należytej ochrony interesów jednego z małżonków lub ich dzieci. W tym celu można podjąć stosowne czynności prawne i przeprowadzić dowody. Jeżeli spełniono wymogi prawne i zastosowano się do wyżej wymienionych procedur, urzędnik stanu cywilnego uwzględnia wnioski (art. 14 ust. 3 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego).

W przypadku przedłożenia umowy w sprawie wykonywania władzy rodzicielskiej wobec małoletnich dzieci postępowanie przekazuje się prokuraturze (Ministério Público) w sądzie pierwszej instancji właściwym do rozpoznania danej sprawy w okręgu, w którym znajduje się dany urząd stanu cywilnego, aby zapewnić możliwość wydania opinii w sprawie takiej umowy w ciągu 30 dni (art. 14 ust. 4 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego).

Jeżeli prokuratura uzna, że umowa nie zapewnia należytej ochrony interesów małoletnich, wnioskodawcy mogą wprowadzić do niej sugerowane zmiany lub przedłożyć nową umowę. W tym drugim przypadku nową umowę należy przekazać prokuraturze. Jeżeli prokuratura uzna, że umowa zapewnia należyłą ochronę interesów małoletnich, lub jeżeli małżonkowie wprowadzą w umowie sugerowane przez prokuraturę zmiany, małżonkowie uzyskają rozwód (art. 14 ust. 5 i 6 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego).

Jeżeli wnioskodawcy nie zgadzają się ze zmianami zasugerowanymi przez prokuraturę i w dalszym ciągu dążą do uzyskania rozwodu lub jeżeli przedłożone umowy nie zapewniają należytej ochrony interesów jednego z małżonków, nie wydaje się zgody, a postępowanie rozwodowe kieruje się do sądu okręgowego właściwego dla miejsca położenia urzędu stanu cywilnego (art. 14 ust. 7 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego).

Po otrzymaniu sprawy sędzia analizuje treść umów przedłożonych przez małżonków, zwracając się do nich o wprowadzenie zmian w tych umowach, w przypadku gdy nie zapewniają one należytej ochrony interesów jednego z małżonków lub ich dzieci (art. 1778-A ust. 2 kodeksu cywilnego).

Następnie sędzia ustali skutki rozwodu w odniesieniu do kwestii, w których małżonkowie nie wprowadzili zmian. Jeżeli którakolwiek z umów nie zapewnia należytej ochrony interesów któregoś z małżonków, sędzia może, w tym celu i biorąc pod uwagę treść zaproponowanych umów, wystąpić o dokonanie stosownych czynności i przeprowadzenie wymaganych dowodów (art. 1178-A ust. 3 i 4 kodeksu cywilnego).

Ustalając skutki rozwodu, sędzia powinien nie tylko każdorazowo zachęcać małżonków do zawarcia umowy, ale także wziąć pod uwagę jej treść (art. 1778-A ust. 6 kodeksu cywilnego).

Następnie sędzia wydaje orzeczenie o rozwodzie za porozumieniem stron, a fakt ten zostaje odnotowany w stosownym rejestrze (art. 1778-A ust. 5 kodeksu cywilnego).

Pozew o orzeczenie separacji sądowej lub rozwodu za porozumieniem stron składa się w sądzie wówczas, gdy strony nie załączają do niego żadnej ze wspomnianych powyżej umów (art. 1778-A ust. 1 kodeksu cywilnego).

W przypadku załączenia umów do sądu wnosi się pozew o rozwód. Po otrzymaniu pozwu sędzia analizuje treść umów przedłożonych przez małżonków, zwracając się do nich o wprowadzenie zmian do tych umów w przypadku

gdy nie zapewniają one należytej ochrony interesów jednego z małżonków lub ich dzieci. Sędzia ustala skutki rozwodu w odniesieniu do kwestii, co do których małżonkowie nie doszli do porozumienia, i może, w tym celu i biorąc pod uwagę treść proponowanych umów, nakazać podjęcie stosownych czynności i przeprowadzenie wymaganych dowodów. Ustalając skutki rozwodu, sędzia powinien nie tylko zachęcać małżonków do zawarcia umowy, ale także wziąć pod uwagę jej treść. Następnie sędzia wydaje orzeczenie o rozwodzie za porozumieniem stron, a fakt ten zostaje odnotowany w stosownym rejestrze (art. 1778-A ust. 2, 3, 4, 5 i 6 kodeksu cywilnego).

Separacja lub rozwód w trybie postępowania spornego

Pozew o orzeczenie separacji lub rozwodu w trybie postępowania spornego wnosi się do właściwego miejscowo wydziału rodzinnego i nieletnich (*juízo de família e menores*) lub, w przypadku braku takiego wydziału, do lokalnego wydziału cywilnego (*juízo local cível*) lub wydziału o właściwości ogólnej (*juízo de competência genérica*) (art. 122 ust. 1 lit. c ustawy o organizacji systemu sądownictwa). Za sąd właściwy miejscowo uznaje się sąd właściwy dla miejsca zamieszkania lub pobytu powoda (osoby, która wytoczyła powództwo) (art. 72 kodeksu postępowania cywilnego).

Przepisy dotyczące rozwodu stosuje się odpowiednio do separacji sądowej (art. 1794 kodeksu cywilnego).

Separacja sądowa kończy się w chwili pojednania się małżonków lub rozwiązania małżeństwa (art. 1795-B kodeksu cywilnego).

Każde z małżonków może wystąpić o rozwód w trybie postępowania spornego ze względu na separację faktyczną trwającą pełny rok, zmianę stanu władz umysłowych drugiego z małżonków trwającą ponad rok, która – z uwagi na stopień zaawansowania – uniemożliwia małżonkom wspólne pożycie, nieobecność drugiego z małżonków przez co najmniej rok przy braku jakichkolwiek kontaktów ze strony takiego małżonka, a także na podstawie innych okoliczności, które niezależnie od winy małżonków dowodzą trwałego i zupełnego rozkładu pożycia (art. 1781 kodeksu cywilnego).

Poszkodowany małżonek ma prawo dochodzić odszkodowania za szkody wyrządzone przez drugiego z małżonków zgodnie z ogólnymi przepisami w zakresie odpowiedzialności cywilnej i przed sądami powszechnymi (art. 1792 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Małżonek, który wystąpił o rozwód z uwagi na zmianę stanu władz umysłowych współmałżonka, musi wypłacić temu małżonkowi odszkodowanie za szkodę na osobie, jakiej małżonek ten doznał wskutek rozwiązania małżeństwa; stosowne roszczenie należy zgłosić w toku postępowania rozwodowego (art. 1792 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Jeżeli podstawą wystąpienia z pozwem rozwodowym była zmiana stanu władz umysłowych drugiego z małżonków trwająca ponad rok, która – z uwagi na stopień zaawansowania – uniemożliwia małżonkom wspólne pożycie, lub nieobecność drugiego z małżonków przez co najmniej rok przy braku jakichkolwiek kontaktów ze strony takiego małżonka, wówczas pozew o rozwód może wnieść wyłącznie małżonek, który powołuje się na zmianę stanu władz umysłowych lub nieobecność drugiego z małżonków (art. 1785 ust. 1 kodeksu cywilnego).

Jeżeli małżonek, który mógłby wnieść pozew o rozwód, jest osobą pełnoletnią, dla której ustanowiono opiekuna, powództwo może wytoczyć – po uzyskaniu zgody sądu – ten małżonek lub jego opiekun, o ile dysponuje stosownym pełnomocnictwem; jeżeli opiekunem jest drugie z małżonków, powództwo o rozwód może wytoczyć w imieniu osoby do tego uprawnionej jej dowolny krewny w linii prostej lub dowolny krewny do trzeciego stopnia w linii bocznej bądź prokuratura (art. 1785 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Prawo do rozwodu nie podlega przeniesieniu po śmierci osoby uprawnionej. Spadkobiercy powoda mogą jednak kontynuować powództwo do celów spadkowych, jeżeli powód umrze w trakcie postępowania; w takim samym celu postępowanie może być kontynuowane przeciwko spadkobiercom pozwanego (art. 1785 ust. 3 kodeksu cywilnego).

Po wniesieniu pozwu, jeżeli możliwe jest przeprowadzenie postępowania, sędzia wyznaczy termin posiedzenia pojednawczego i zarówno powód, jak i pozwany zostaną wezwani do osobistego stawienia się na tym posiedzeniu (art. 931 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego).

Jeżeli próba pojednania małżonków zakończy się niepowodzeniem, sąd podejmie próbę przekonania małżonków

do rozwodu za porozumieniem stron. Jeżeli na dowolnym etapie postępowania małżonkowie dojdą do porozumienia lub jeżeli zdecydują się na rozwód za porozumieniem stron, postępowanie przeprowadza się odpowiednio zgodnie z procedurą przewidzianą dla tego rodzaju rozwodu (art. 1779 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Jeżeli sędziemu nie uda się skłonić małżonków do zawarcia porozumienia w kwestii rozwodu lub separacji za porozumieniem stron, sędzia podejmuje próbę przekonania małżonków do zawarcia porozumienia w kwestii świadczeń alimentacyjnych i w kwestii wykonywania władzy rodzicielskiej. Sędzia dąży również, w stosownych przypadkach, do nakłonienia małżonków do zawarcia porozumienia w kwestii prawa do użytkowania wspólnego domu do chwili wydania orzeczenia w sprawie (art. 931 ust. 2 kodeksu postępowania cywilnego).

Przy próbie pojednania lub na dowolnym innym etapie postępowania strony mogą zgodzić się na rozwód lub separację sądową za porozumieniem stron, pod warunkiem że zostały spełnione konieczne warunki wstępne (art. 931 ust. 3 kodeksu postępowania cywilnego).

W przypadku niestawiennictwa jednej ze stron lub obu stron na posiedzeniu pojednawczym lub w przypadku gdy pojednanie okaże się niemożliwe, sędzia nakaże powiadomienie pozwanego o przysługującym mu prawie do przedstawienia odpowiedzi na pozew w terminie 30 dni; w chwili wspomnianego powiadomienia, którego dokonuje się niezwłocznie, pozwanemu doręcza się odpis oryginalnego pozwu (art. 931 ust. 5 kodeksu postępowania cywilnego).

Jeżeli miejsce pobytu pozwanego jest nieznane i nie udało się go ustalić pomimo zastosowania wszelkich środków przewidzianych w prawie procesowym, wyznaczony termin posiedzenia pojednawczego uznaje się za nieważny, a pozwanego wzywa się do przekazania odpowiedzi na pozew za pomocą obwieszczenia (art. 931 ust. 6 kodeksu postępowania cywilnego).

Po upływie terminu na przekazanie odpowiedzi na pozew postępowanie będzie prowadzone w trybie postępowania zwykłego. W trakcie postępowania ustala się przedmiot sporu i podstawę zgłoszonych dowodów. Następnie odbywa się rozprawa, podczas której przedstawia się dowody. Po zakończeniu rozprawy sprawa zostaje zamknięta i przekazana sędziemu, który wydaje orzeczenie w terminie 30 dni (art. 932 kodeksu postępowania cywilnego).

O separację sądową można wystąpić w ramach powództwa wzajemnego, nawet w przypadku gdy powód wniósł pozew o rozwód; jeżeli powód wniósł pozew o separację sądową, pozwany może również wnieść pozew o rozwód w ramach powództwa wzajemnego. W takich przypadkach rozwód powinien zostać orzeczony, jeżeli sąd uwzględni zarówno powództwo, jak i powództwo wzajemne (art. 1795 kodeksu cywilnego).

Unieważnienie małżeństwa

Na unieważnienie małżeństwa nie można się powoływać w żadnych okolicznościach, sądowych ani pozasądowych, dopóki nie zostanie ono potwierdzone wyrokiem wydanym w postępowaniu wszczętym specjalnie w tym celu (art. 1632 kodeksu cywilnego).

Powództwo w tym zakresie wytacza się przed wydział rodzinny i nieletnich, wnosząc pismo procesowe wszczynające postępowanie (pозew), w którym wskazuje się strony postępowania, opisuje istotne okoliczności faktyczne oraz przedstawia roszczenia (art. 122 ust. 1 lit. d) ustawy o organizacji systemu sądownictwa).

Legitymacja procesowa do wytoczenia takiego powództwa zależy od podstaw roszczenia (zob. odpowiedź na pytanie 8).

Małżonkowie lub ich krewni w linii prostej lub w linii bocznej do czwartego stopnia pokrewieństwa, spadkobiercy i rodzice adopcyjni małżonków oraz prokuratura mają legitymację do wytoczenia lub kontynuowania powództwa o unieważnienie małżeństwa z uwagi na wystąpienie przeszkody uniemożliwiającej zawarcie małżeństwa. Ponadto prawo do wytoczenia lub kontynuowania powództwa przysługuje również opiekunowi prawnemu lub kuratorowi w przypadku osoby małoletniej, osoby częściowo ubezwłasnowolnionej lub osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej z powodu choroby psychicznej, a także pierwszemu małżonkowi pozwanego w przypadku bigamii (art. 1639 kodeksu cywilnego).

O unieważnienie małżeństwa z uwagi na wprowadzenie w błąd mogą zwrócić się sami małżonkowie lub dowolne osoby, których prawa zostały naruszone w wyniku zawarcia małżeństwa. W pozostałych przypadkach związanych

z brakiem oświadczenia woli postępowanie o unieważnienie małżeństwa może wszcząć wyłącznie to z małżonków, które nie złożyło oświadczenia woli. Krewni takiego małżonka i jego powinowaci w linii prostej oraz jego spadkobiercy lub rodzice adopcyjni mogą jednak podtrzymać powództwo, jeżeli powód umrze w trakcie postępowania (art. 1640 kodeksu cywilnego).

Postępowanie o unieważnienie małżeństwa z uwagi na wystąpienie wady oświadczenia woli może wszcząć wyłącznie to z małżonków, które padło ofiarą błędu lub przymusu. Krewni takiego małżonka i jego powinowaci w linii prostej oraz jego spadkobiercy lub rodzice adopcyjni mogą jednak podtrzymać powództwo, jeżeli powód umrze w trakcie postępowania (art. 1641 kodeksu cywilnego).

Postępowanie o unieważnienie małżeństwa z uwagi na brak świadków może wszcząć wyłącznie prokuratura (art. 1642 kodeksu cywilnego).

Postępowanie o unieważnienie małżeństwa z uwagi na wystąpienie przeszkody unieważniającej małżeństwo należy wszcząć:

1. w przypadku osób małoletnich, osób ze zdiagnozowaną demencją lub ubezwłasnowolnionych osób pełnoletnich, dla których ustanowiono opiekuna, które samodzielnie wytoczyły powództwo w tym zakresie – w terminie do sześciu miesięcy po osiągnięciu pełnoletności przez te osoby, po ustaniu okoliczności o charakterze naturalnym skutkującej ograniczeniem zdolności do czynności prawnych tych osób lub po ustaniu opieki lub zmianie zasad jej sprawowania; jeżeli powództwo zostało wytoczone przez inną osobę – w terminie trzech lat od dnia zawarcia małżeństwa, ale nie później niż po osiągnięciu pełnoletności lub po ustaniu okoliczności skutkującej ograniczeniem zdolności do czynności prawnych (art. 1643 ust. 1 lit. a) kodeksu cywilnego);
2. w przypadku skazania za zabójstwo małżonka jednej ze stron – w terminie trzech lat od daty zawarcia małżeństwa (art. 1643 ust. 1 lit. b) kodeksu cywilnego);
3. w pozostałych przypadkach – w terminie sześciu miesięcy od daty rozwiązania małżeństwa (art. 1643 ust. 1 lit. c) kodeksu cywilnego).

Prokuratura może wytoczyć powództwo wyłącznie przed rozwiązaniem małżeństwa (art. 1643 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Postępowanie o unieważnienie małżeństwa z uwagi na istnienie wcześniejszego nierozwiązanego małżeństwa nie może zostać wszczęte ani być kontynuowane, w przypadku gdy toczy się postępowanie o stwierdzenie nieważności lub unieważnienie pierwszego małżeństwa bigamisty/bigamistki (art. 1643 ust. 3 kodeksu cywilnego).

Postępowanie o unieważnienie małżeństwa z uwagi na brak oświadczenia woli jednego z małżonków lub obojga małżonków można wszcząć wyłącznie w terminie trzech lat od daty zawarcia małżeństwa albo, w przypadku gdy powód nie był tego świadomy, w terminie sześciu miesięcy od chwili, w której powód powziął taką wiedzę (art. 1644 kodeksu cywilnego).

Prawo do wszczęcia postępowania o unieważnienie małżeństwa z uwagi na wystąpienie wad oświadczenia woli wygasa, jeżeli postępowanie nie zostanie wszczęte w terminie sześciu miesięcy od chwili ustania wady (art. 1645 kodeksu cywilnego).

Postępowanie o unieważnienie małżeństwa z uwagi na brak świadków można wszcząć wyłącznie w terminie jednego roku od daty zawarcia małżeństwa (art. 1646 kodeksu cywilnego).

Do powództwa o wszczęcie postępowania należy załączyć akt małżeństwa oraz, ewentualnie, akt urodzenia (jeżeli wiek stanowi jedną z podstaw powództwa) danej strony.

Po upływie terminu na przekazanie odpowiedzi na pozew postępowanie będzie prowadzone w trybie postępowania zwykłego, jak opisano powyżej.

Unieważnienie małżeństwa przestaje obowiązywać i małżeństwo uznaje się za ważne od chwili jego zawarcia w przypadku wystąpienia którejkolwiek z poniższych okoliczności przed uprawomocnieniem się wyroku unieważniającego małżeństwo:

1. jeżeli małoletni potwierdzi zawarcie małżeństwa przed urzędnikiem stanu cywilnego i dwoma świadkami

- po osiągnięciu pełnoletności (art. 1633 ust. 1 lit. a) kodeksu cywilnego);
2. jeżeli osoba ze zdiagnozowaną demencją lub osoba pełnoletnia, dla której ustanowiono opiekuna, potwierdzi zawarcie małżeństwa po zweryfikowaniu przez sąd, że przyczyny przeszkody małżeńskiej ustały (art. 1633 ust. 1 lit. b) kodeksu cywilnego);
 3. jeżeli pierwsze małżeństwo bigamisty/bigamistki zostanie uznane za nieważne lub zostanie unieważnione (art. 1633 ust. 1 lit. c) kodeksu cywilnego);
 4. jeżeli brak świadków jest spowodowany uzasadnionymi okolicznościami, np. uznanymi przez urzędnika stanu cywilnego, pod warunkiem że nie ma żadnych wątpliwości co do zawarcia małżeństwa (art. 1633 ust. 1 lit. d) kodeksu cywilnego).

12 Czy mogę uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Tak, system pomocy prawnej funkcjonuje we wszystkich sądach, niezależnie od rodzaju postępowania ([ustawa nr 34/2004 z dnia 29 lipca 2004 r.](#) o dostępie do prawa i wymiaru sprawiedliwości).

Szczegółowe informacje można znaleźć w części poświęconej [pomocy prawnej](#).

13 Czy istnieje możliwość wniesienia odwołania od orzeczenia rozvodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa?

Tak. Od orzeczeń wydanych w tego rodzaju postępowaniach zawsze można się odwołać (art. 629 kodeksu postępowania cywilnego).

14 Co powinienem zrobić, aby państwo członkowskie uznało orzeczenie rozvodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa wydane przez sąd innego państwa członkowskiego?

Jeżeli orzeczenie zostało wydane w państwie członkowskim Unii Europejskiej innym niż Dania (art. 31 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r.), jest ono uznawane w pozostałych państwach członkowskich zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r.

Jeżeli orzeczenie zostało wydane w Danii, stosuje się specjalną procedurę przeglądu wyroku wydanego w państwie trzecim (art. 978 i nast. kodeksu postępowania cywilnego).

Sądem właściwym w zakresie dokonywania przeglądu i uznawania wyroków wydanych w państwach trzecich jest sąd apelacyjny (*tribunal da relação*) właściwy miejscowo dla okręgu, w którym znajduje się miejsce zamieszkania osoby, przeciwko której wydano wyrok (art. 979 kodeksu postępowania cywilnego).

W ramach tej procedury dokument zawierający orzeczenie, które ma zostać poddane przeglądowi, składa się razem z pozwem, a stronę przeciwną powiadamia się o tym, że ma 15 dni na przedłożenie odpowiedzi na pozew. Powód może przedstawić swoją odpowiedź w terminie 10 dni od daty otrzymania powiadomienia o przekazaniu odpowiedzi na pozew (art. 981 kodeksu postępowania cywilnego).

Po złożeniu przez strony wszystkich pism procesowych i po dokonaniu wszystkich wymaganych czynności aktu sprawy przekazuje się stronom i prokuraturze – każdy z wymienionych podmiotów ma 15 dni na zapoznanie się z nimi i zgłoszenie do nich uwag (art. 982 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego).

Warunki uznania wyroku:

1. autentyczność dokumentu zawierającego wyrok ani zasadność samego orzeczenia nie budzi żadnych wątpliwości;
2. wyrok uprawomocnił się zgodnie z prawem państwa, w którym został wydany;
3. wyrok został wydany przez sąd w państwie trzecim, na którego jurysdykcję nie powołano się z naruszeniem prawa, i nie dotyczy kwestii podlegającej właściwości wyłącznej sądów portugalskich;
4. nie istnieje możliwość powołania się na zawisłość sporu lub powagę rzeczy osądzonej w oparciu o sprawę rozpoznawaną przez sąd portugalski, chyba że postępowanie wszczęto pierwotnie przed sądem w

państwie trzecim;

5. wszystkie dokumenty związane z powództwem zostały należycie doręczone pozwanemu zgodnie z prawem państwa sądu pochodzenia, a proces odbył się z poszanowaniem prawa do obrony i prawa do jednakowej ochrony prawnej przysługujących stronom;
6. wyrok nie obejmuje rozstrzygnięcia, którego uznanie wywarłoby skutek stojący w oczywistej sprzeczności z przepisami prawa międzynarodowego publicznego obowiązującymi w Portugalii.

(art. 980 kodeksu postępowania cywilnego).

15 Do którego sądu należy się zwrócić, aby sprzeciwić się uznaniu orzeczenia rozwodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego? Jaka procedura ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Jeżeli strona zdecyduje się wystąpić o uznanie orzeczenia o rozwodzie, separacji sądowej lub unieważnieniu małżeństwa w państwach członkowskich Unii Europejskiej, z wyjątkiem Danii, wniosek składa się w wydziale rodzinnym i nieletnich (art. 122 ustawy o organizacji systemu sądownictwa). Sąd właściwy miejscowo ustala się zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego, w którym złożono wniosek o uznanie orzeczenia.

16 Jakie przepisy prawa odnoszące się do rozwodu stosuje sąd w postępowaniu rozwodowym pomiędzy małżonkami, którzy nie mieszkają w danym państwie członkowskim, lub którzy są obywatelami różnych państw?

Zgodnie z krajowymi przepisami w zakresie kolizji przepisów w sprawach rozwodowych i w sprawach dotyczących separacji sądowej stosuje się prawo krajowe wspólne dla małżonków. Jeżeli małżonkowie nie mają tego samego obywatelstwa, zastosowanie ma prawo właściwe dla ich wspólnego miejsca zwykłego pobytu; w przypadku braku takiego miejsca zastosowanie mają przepisy państwa, z którym życie ich rodziny jest najściślej związane (art. 52 ust. 1 i 2 kodeksu cywilnego).

Jeżeli jednak w czasie trwania małżeństwa dojdzie do zmiany prawa właściwego, podstawą separacji lub rozwodu może być wyłącznie fakt istotny w chwili jego wystąpienia (art. 55 ust. 2 kodeksu cywilnego).

Gdzie znaleźć obowiązujące przepisy

[kodeks cywilny](#)

[kodeksu rejestru stanu cywilnego](#)

[kodeks postępowania cywilnego](#)

[Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego](#)

[ministerialne rozporządzenie wykonawcze nr 13/2018](#)

[ustawa o organizacji systemu sądownictwa](#)

[dostęp do prawa i wymiaru sprawiedliwości](#)

[rozporządzenie Rady \(WE\) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej](#)

Uwaga końcowa:

Informacje zawarte w tym opracowaniu mają charakter ogólny i nie są wyczerpujące. Nie są one wiążące dla osób wyznaczonych do kontaktu, europejskiej sieci sądowej w sprawach cywilnych i handlowych, sądów ani

innych osób. Nie zastępują one lektury obowiązujących przepisów prawnych.

Ta strona jest częścią portalu [Twoja Europa](#).

Państwa [opinia](#) na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

Ostatnia aktualizacja: 20/12/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.